

Обраћање Високог представника Сјеверно-атланском савјету

Господине генерални секретару, Лорд Робертсон,
Предсједавајући Војног комитета, адмирале Вентурони,
Чланови Сјеверно-атланског савјета,
Даме и господо,

Шест година након потписивања Дејтонског мировног споразума Босна и Херцеговина остаје у сваком смислу у самом срцу региона у којем постиже спор, али истински напредак ка стабилној и просперитетној будућности. Неки су увјерени да је дошло вријеме да међународна заједница спакује кофере и оде. Моја данашња порука коју вам упућујем је да још увијек нисмо стигли до те фазе – отићи сада значило би преузети ризик да ова држава, која је у срцу Европе, доживи неуспјех. Као што је случај Авганистана изузетно трагично потврдио, посљедице проблематичних држава се осјећају у свакој од наших земаља. Оне стварају проблеме који утичу на свијет у цјелини – путем неконтролисаних миграција, прекограничног криминала и политички и идеолошки инспирисаног тероризма.

Сасвим је јасно да је временом дошло до преусмјеравања међународних средстава и пажње на акутније случајеве као што је Авганистан. Ангажман међународне заједнице у БиХ није бесконачан. Имамо конкретне војне и цивилне задатке. Ову чињеницу константно понављамо грађанима и органима власти у БиХ. Ситуација је јасна – мора се постићи више уз кориштење мање средстава. Већ у току свог мандата надгледао сам смањење ОХР-овог буџета за више од 20 %. Овај процес се мора још брже

и одлучније наставити и обухватити све међународне агенције на терену.

Моја Канцеларија се већим дијелом 2001. године бавила формулисањем детаљних и свеобухватних приједлога за реорганизовање свеукупног присуства цивилних представника међународне заједнице у Босни и Херцеговини – додатног задатка који су ми повјерили Савјет за опште послове ЕУ и Савјет за имплементацију мира. Овим напорима се жели оптимизовати ефикасност како би преостали задаци могли бити извршени уз што већу усредсређеност, бољу координацију и мање трошкове. Како међународне агенције буду завршавале свој посао у конкретним областима којима се баве тако треба убрзати процес преношења надлежности на домаће агенције.

Укратко, активно радимо на томе да ми останемо без посла и “запослимо” Босанце и Херцеговце тако што ће они преузети одговорност за своје обавезе и за будућност. Концепт одговорности (“оњнерсхип”) и локална надлежност је у самом средишту моје стратегије од почетка мог мандата. Процес преузимања одговорности је спор и тек сада почиње заживљавати.

Очекујем да ће велика већина суштинских задатака које обавља ОХР бити извршена у слиједеће двије године. Мој модел успостављања радних тијела (Таск Форцес) ће допринијети овом процесу путем значајног побољшања координације и ефикасности у спровођењу активности међународне заједнице у БиХ. У том моменту, организације као што су ОСЦЕ, Свјетска банка, УНДП и прије свега Европска заједница ће имати улогу коју имају и у другим земљама у транзицији односно да чврсто утемеље демократију и функционалну тржишну економију. С обзиром да је будућност БиХ у Европи и њеној интеграцији у европске структуре, улога коју има и коју ће у будућности имати Европска унија је заиста од суштинског значаја. Учешће Европске уније у процесу нормализације Босне и Херцеговине се може унаприједити.

Дозволите ми да се кратко осврнем на сличан процес реорганизације који, колико ми је познато, разматра НАТО. Исто онако како су у протеклих шест година цивилне и војне организације за имплементацију мира успјешно сарађивале у областима које се међусобно допуњавају, увјерен сам да сада можемо координисати и наше напоре усмјерене ка оптимизовању ефикасности – увијек имајући на уму задатке које тек треба испунити и средства која ће нам бити потребна за њихово остварење. Свјестан сам да је број трупа само једно од мјерила војног потенцијала. На крају, *оспособљеност* трупа је оно што је битно, а не њихова бројност. Могућност СФОР-а да одржи сигурно окружење током спровођења преосталих задатака у оквиру процеса имплементације мира ће одредити успјешност послеријатног опоравка Босне и Херцеговине – НАТО ће процијенити колико је трупа потребно да би се испунио овај задатак. И даље ћу тјесно сарађивати са Командантом СФОР-а како бисмо остварили наш крајњи циљ.

Оно што је и даље најважније за нас су резултати. Што смо постигли и што још увијек треба остварити? Свеукупно гледано постиже се истински напредак и сасвим је извјесно да постоји свјетло на крају тунела. Међутим, наш посао још увијек није окончан. Сада органи власти Босне и Херцеговине морају предузети више – мора се убрзати процес имплементације мира и спровођења реформи.

Наше активности остају усмјерене на приоритете утврђене током Бриселске конференције Савјета за имплементацију мира, а то су:

- економска реформа,

- повратак избјеглица,

- консолидација институција, укључујући и успостављање независног судства које ће обезбједити владавину закона,

-уз то, све више усмјеравамо пажњу на обезбјеђивање дуготрајне безбједности путем војно-безбједоносне реформе и реструктурирања.

Дозволите ми да започнем са питањем економске реформе. Током протекле године били смо свједоци знатног напретка који је постигнут у процесу успостављања модерног банкарског система. Надаље, током прошле године конвертибилна марка БиХ је израсла у кључни стуб стабилности, с обзиром да је дошло до повећања девизних финансијских резерви са 1 милијарде на 2,6 милијарди конвертибилних марака. Међутим, у току ове године програм приватизације мора остварити пуни замаха. Босна и Херцеговина још увијек није пребродила кризу у области економског опоравка и економске реформе – стопа незапослености је висока, обим трговинске размјене са иностранством низак, домаћа и страна улагања су скромна, чак прескромна, а животни стандард грађана је такав да омогућава задовољавање само најосновнијих потреба. Морао сам наметнути спровођење тешких социјалних реформи, као што је реформа пензионог сектора; у том смислу, Босанци и Херцеговци морају пронаћи више политичке воље.

А сада неколико ријечи и о основном циљу – повратку избјеглица. Од 1995. године, у свој пријератни дом се вратило 1.3 милиона избјеглица и интерно расељених особа. У току 2000. године број повратника у подручја у којима припадају мањинској етничкој заједници драстичнио се повећао, с тим што је динамика задржана и 2001. У посљедње двије године преко 130.000 избјеглица и расељених особа се вратило у подручја у којима је етничка група којој припадају у мањини. Тај податак је изузетно важан, с обзиром да је повратак мањинског становништва права мјера успјеха којег постижемо у процесу санирања посљедица етничког чишћења. Ако се иста динамика одржи, а вјерујем да је то могуће, највећи број преосталих избјеглица и расељених особа које се желе вратити биће у могућности да то ураде до 2004. године. Остварење овог циља ће бити потврда стратегије послеријатне обнове земље – само прије

двије године скептици су на масовнији повратак гледали као на готово немогућ пројекат.

То би било равно историјском достигнућу, али и трајни доказ да је хуманитарном интервенцијом ипак могуће преусмјерити ситуацију након најтежих злочина на потпуно супротан колосијек.

Политичка питања и институционална изградња су и даље у фокусу мојих активности. Све до почетка прошле године напредак у вези успостављања функционалних институција је у великој мјери ометан константном надмоћи националистичких странака. Алијанса за промјене је по доласку на власт измијенила однос политичких снага, што је по нашем мишљењу закашњели зачетак нормалне политике у Босни и Херцеговини. Болна настојања у протеклих шест година су уродила плодом.

Пад Слободана Милошевића, и прије тога смрт Фрање Туђмана у Хрватској, отворили су могућност за регионалну сарадњу, док су прије тога политичка настојања била обиљежена сновима о хегемонији и подјелама. Кључни регион око Босне се примакнуо неповратном уласку у нову еру. Све већи број регионалних иницијатива које, између осталих, омогућава Пакт о стабилности, свједочи о новом позитивном расположењу у региону.

Функционална интеграција, односно приступ који смо примијенили у Босни, може, према мом мишљењу, одиграти већу улогу у испуњењу наше визије о земљама у региону путем сарадње, те потпуне еуро-атлантске интеграције, што би био њихов коначан циљ.

Зао дух хаоса, мржње и деструкције још увијек није у потпуности искоријењен, с обзиром да су оптужени ратни злочинци још увијек на слободи, док националистичке снаге чекају на изборе и нову шансу како би

изградиле властито богатство на биједи свога народа. У току свог мандата сам констатно апеловао на одговорне органе власти да ухапсе и предају Суду у Хагу Радована Караџића, Ратка Младића, као и све оне који су оптужени за ратне злочине. И поново данас одлучно апелујем, молим, да се то уради, и то врло брзо. Босна и Херцеговина не може постати нормална земља све док су особе оптужене за најтеже злочине на слободи. Домаћи органи власти исто тако морају одиграти и своју улогу. Данас чак и у Републици Српској постоје одређени знакови који упућују на већи степен сарадње са Судом у Хагу. Али, без обзира, нећу се ослободити скепсе све док не видим конкретне резултате.

Ово је година избора. По први пут након Дејтона изборе ће организовати домаћи органи, а не стране институције. Према одредбама Изборног закона којег је Парламентарна скупштина БиХ донијела у августу прошле године, државни и ентитетски изборни циклус ће се продужити са двије на четири године. Дужи циклус ће омогућити изабраним званичницима да проводе знатно амбициозније и практичније политичке програме. Четверогодишњи размак између избора подразумијева могућност постизања првих позитивних резултата болних реформи и то прије него што се њихови промотери суоче за новим изборима.

Међутим, не можемо чекати на резултате. Нећемо дозволити да наредних девет мјесеци мировне имплементације пред изборе тек тако прође. Већ сам покренуо дијалог са изабраним званичницима путем Консултативног форума за партнерство. Циљ Форума је да се путем редовних састанака води рачуна о убрзавању динамике мировне имплементације, те да рад међународне заједнице одговара бх. политичком реалитету, притом водећи процес ка потпуној одговорности домаћих снага.

Међународна заједница ради на јачању грађанског друштва и развоју аутентичног гласа који изражава проблеме грађана. Прије неколико мјесеци сам успоставио Грађански форум који се већ неколико пута састао. У дискусијама су учествовали интелектуалци, умјетници, просвјетни радници, религијске вође и многи други који су својим идејама допринијели продубљивању

дебате о изгледу друштва којег грађани Босне и Херцеговине прижељкују у својој земљи.

Дозволите ми да се осврнем и на питање за које сте, сигуран сам, највише заинтересовани. То је сигурност. Процес очувања социјалног мира, политичке стабилности и економског раста у Босни и Херцеговини заједнички воде међународна заједница и напредне снаге грађанског и политичког друштва у БиХ, а предуслов за тај процес је безбједна сигурносна клима – у овом тренутку СФОР је једина права гаранција безбједности.

Желио бих искористити ову прилику и захвалити се СФОР-у под вођством НАТО-а на обезбјеђењу сигурносног оквира унутар којег велики број агенција настоји успоставити институције које ће Босни и Херцеговини омогућити да функционише као одржива и мирна демократска земља.

У току 2001. године је неколико операција које су извеле међународне организације у БиХ носиле у себи елемент ризика у смислу сигурности. У неким случајевима локална полиција није била у могућности или није хтјела пружити адекватну заштиту. Догађања која су услједила након тога нагласила су потребу за даљим присуством СФОР-а у Босни и Херцеговини, са могућношћу пружања безбједности домаћим и међународним званичницима који су изложени нападима од стране националистичких екстремиста. У мају прошле године локална полиција није обезбједила адекватан степен безбједности приликом постављања камена темеља за изградњу Ферхат-пашине џамије у Бања Луци. Церемонија је морала бити прекинута због демонстрација и насиља, којом приликом је један учесник смртно страдао.

Други покушај је био успјешан, поред осталог, и због тога што је СФОР обезбједио сигурно окружење. У априлу су службеници ОХР-а и Привремене управе коју сам ја именовао да изврше увид у пословање Херцеговачке банке били претучени и изложени

малтретирању приликом уласка у банку ради вршења увида у њену документацију. У канцеларији банке су ушли тек неколико дана после под заштитом СФОР-а. Ова два примјера потцртавају неопходност, потребу и важност снага безбједности у Босни и Херцеговини не може се никако пренагласити у периоду пред, током и након општих избора који ће бити одржани у октобру.

Од суштинског је значаја безбједност у будућем периоду да од 1. јануара 2003. године, када се гаси мисија УН ИПТФ-а, СФОР има сталног међународног полицијског партнера. Ја апелујем на моје колеге из ЕУ да дјелују одмах на доношењу одлуке о наредној мисији полицијских снага.

У домаћој безбједоносној архитектури Босне и Херцеговине постигнути су значајни помаци. Дозволите да нагласим најзначајније:

– Прво, деминирање. И ове године, рад у овој области настављен је крупним корацима.

– Друго, државна одбрамбена политика. Предсједништво БиХ је 11. маја усвојило Документ о државној одбрамбеној политици, што представља велики успјех. Овај документ обухвата војну доктрину засновану на одбрани интегритета Државе БиХ.

– Треће, смањивање броја припадника ентитетских оружаних снага. Постоји свеобухватан план за реструктурирање ентитетских оружаних снага. Планови смањења броја припадника оружаних снага представљени су у новембру. Оружане снаге Федерације смањиће се са 22.000 припадника на 13.200 припадника до краја 2003. године, а оружане снаге Републике Српске смањиће се са 10.150 на 8.000 припадника до 2003., те на 6.600 до 2005. године.

– Четврто, безбједоносна политика за БиХ. Стални савјет за војна питања у проширеном саставу начинио је значајне помаке на изради суштинског, стратешког оквирног документа, Сигурносне политике БиХ.

Реформисане структуре локалне полиције и функционалног независног судства представљају суштински елемент у обезбјеђењу сигурности и владавине права – ова два елемента представљају основне дјелове сигурносног мозаика. Како сам вас информисао на састанку у Сарајеву средином јула прошле године, ја видим јасну потребу за полицијским снагама на државном нивоу.

Иако би оружане снаге БиХ могле у будућности да се развијају по узору на високо разуђен модел британске војске – са њеним регионално заснованим регименталним системом – ипак је постигнут концензус о команди и контроли над здруженом Сложеном јединицом из БиХ, која броји око 130 људи који ће бити распоређени у мисијама УН-а изван БиХ. Оваква јединица има потенцијал да покаже да војници из цијеле БиХ заиста имају капацитет за професионалан рад заједно, упркос недавном сукобу. СФОР и међународна заједница би требали наставити своје напоре на устроју БиХ у складу са уобичајеним војним стандардима, са интегрисаним оружаним снагама.

У свјетлу оваквог развоја ситуације и растуће свијести локалног становништва о потреби смањења војних издатака, вјерујем да могућност убрзања реформе у овом сектору постоји. Ово је од суштинског значаја за СФОР како би убрзо могао да преда дужност, а очигледно ће бити потребни и нови нивои координисане активности од стране међународне заједнице. На крају крајева, постоји само један пројекат – Мировни споразум – са своја два аспекта тијесно повезана један с другим: војни и цивилни. На ова се два аспекта радило са превеликим степеном независности, што се по моме мишљењу треба ревидирати. Војне снаге БиХ могу играти активнију улогу у развоју грађанског

друштва у овој земљи ако претрпе истинску и правилну реформу. Трошкови се морају смањити, активности се морају промијенити тако да буду више релевантне изазовима транзиције, и последње али не и мање важно, фокус војних снага се мора одлучно премјештати у правцу грађанских вриједности. Смањивање броја припадника ентитетских оружаних снага представља јединствену прилику за спровођење реформи у овом правцу. СФОР може дати користан и одлучан допринос у овом погледу. Имајући ово на уму, предлажем успостављање Радне групе за војна и безбједоносна питања. О овоме сам одржао прелиминарне разговоре са ЦОМСФОР-ом и он је дао иницијалну подршку.

Ми нисмо у Босни и Херцеговини да се аматерски односимо према племенитом послу који обављамо. Ми смо ту да обавимо посао, за народ Босне и Херцеговине – као и за народ наших земаља из којих долазимо. Ми морамо завршити овај посао ако желимо осигурати да постигнућа остварена у протеклих шест година не буду протраћена.

Ваша подршка и даље је основни бедем против враћања масовном насиљу. Наш приступ мора и даље бити заснован на постигнућима а не на времену проведеном овдје – али исто тако мора бити прекаљен новом снагом како би се испунили кључни циљеви који ће од БиХ учинити стабилну државу у најкраћем могућем времену.

Процес европеизације ове државе полако али сигурно добија замах. Постоји само једна будућност која ће осигурати дугорочну стабилност и просперитет ове државе – то је будућност заснована на евроатлантским интеграцијама. Није случајно што су се први знаци помака у процесу европеизације појавили у вријеме када сами бх. грађани показују прве знаке преузимања одговорности путем позива за успостављање већег нивоа партнерства са међународном заједницом.

У коначној анализи, Босном и Херцеговином морају управљати

изабрани лидери ове земље, а не странци. Има оних који желе да преузму одговорност – оних који желе европску будућност – међутим, они још нису спремни да сами носе то бремене.

Наш коначан циљ је на видику, али још има оних који желе посијати хаос, мржњу и уништење – њих се још треба чувати. Ваше присуство у Босни и Херцеговини је и даље потребно.

Хвала лијепо